

УДК 338.2

Сергій ОСТРЕНКО

аспірант, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)

ORCID: 0000-0002-7055-9278

Бібліографічний опис статті: Остренко, С. (2023). Теоретичні підходи до концептуалізації сталого розвитку в публічно-управлінському дискурсі. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 4, 61–66, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-4-9>

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Розглянуто концептуальні підходи до трактування сталого розвитку. Автор стверджує, що з метою формування нової моделі публічного управління та адміністрування, забезпечення їх ефективності в контексті забезпечення сталого розвитку території потребує додаткового аналізу напрацювання вчених з дослідження публічного управління та адміністрування.

Показано, що вихідна концепція сталого розвитку ґрунтується на ідеї, що використання ресурсів у даний час не повинно призводити до зниження рівня життя майбутніх поколінь. Дихотомізація тлумачень призводить до різних визначень сталого розвитку. Перше визначення сталого розвитку, яке домінує в офіційному дискурсі, можна звести до поняття обмеженого економічного зростання. Цей підхід до розвитку включає в себе дві окремі фази. По-перше, повинні бути встановлені договірні відносини, засновані на екологічних критеріях. Тільки тоді може бути досягнута стандартна утилітарна мета максимізації економічної віддачі. Наголошено, що подальше зростання, навіть якщо воно планується з урахуванням екологічних міркувань, ігнорує зростаючі докази того, що економічні вимоги, які ми пред'являємо до навколишнього середовища, зараз перевищують ті, які екосистема може витримати.

Підкреслено, що ототожнення сталого розвитку зі сталим зростанням є суперечливим, адже така ідея суперечить загальноприйнятому визнанню існування «граничних меж» корисних ресурсів. Друге визначення сталого розвитку – це підхід до збереження ресурсів, який наголошує на збереженні наявних і майбутніх ресурсів, а не на постійному зростанні. Ця позиція ґрунтується на критичних зауваженнях, розглянутих вище, і наголошує на збереженні наявних і майбутніх ресурсів, а не на постійному зростанні. Тут зусилля зосереджені на мінімізації нашого впливу на навколишнє середовище і використання природних ресурсів при одночасному задоволенні матеріальних потреб людей. Охорона природних ресурсів є чіткою метою і ставиться в один ряд з економічними міркуваннями.

На думку автора, такий підхід є прийнятним методологічним інструментом сталого розвитку України в контексті повоєнної відбудови.

Ключові слова: сталий розвиток, ресурсне забезпечення, обмежене зростання, державне управління.

Serhii OSTRENKO

Postgraduate student, Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-7055-9278

To cite this article: Ostrenko, S. (2023). Teoretychni pidkhody do kontseptualizatsii staloho rozvytku v publichno-upravlinskому dyskursi [Theoretical approaches to the conceptualization of sustainable development in the public administrative discourse]. *Public Administration and Local Government*, 4, 61–66, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-4-9>

THEORETICAL APPROACHES TO THE CONCEPTUALIZATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE PUBLIC ADMINISTRATIVE DISCOURSE

Conceptual approaches to the interpretation of sustainable development are considered. The author argues that in order to form a new model of public management and administration, to ensure their effectiveness in the context of ensuring sustainable development of territories, an additional analysis of the work of scientists in the study of public management and administration is required.

It is shown that the initial concept of sustainable development is based on the idea that the use of resources at the present time should not lead to a decrease in the standard of living of future generations. The dichotomization of interpretations leads to different definitions of sustainable development. The first definition of sustainable development, which dominates the official discourse, can be reduced to the notion of limited economic growth. This approach to development involves two distinct phases. First, a contractual relationship based on environmental

criteria must be established. Only then can the standard utilitarian goal of maximizing economic returns be achieved. It is emphasized that further growth, even if planned with environmental considerations in mind, ignores the growing evidence that the economic demands we place on the environment now exceed what the ecosystem can withstand.

It is emphasized that the identification of sustainable development with sustainable growth is contradictory, because such an idea contradicts the generally accepted recognition of the existence of "boundary limits" of useful resources. The second definition of sustainability is an approach to resource conservation that emphasizes the conservation of existing and future resources rather than continuous growth. This position builds on the criticisms discussed above and emphasizes the conservation of existing and future resources rather than continuous growth. Here, efforts are focused on minimizing our impact on the environment and the use of natural resources while meeting people's material needs. The protection of natural resources is a clear goal and is put on a par with economic considerations.

According to the author, this approach is an acceptable methodological tool for the sustainable development of Ukraine in the context of post-war reconstruction.

Key words: sustainable development, resource provision, limited growth, public administration.

Постановка проблеми. Протягом останніх трьох десятиліть як громадськість, так і політики дедалі більше стурбовані негативними наслідками людської діяльності. Протягом 1980-х років концепція сталого розвитку виникла як популярне рішення гострої проблеми задоволення матеріальних потреб сучасного населення з одночасним збереженням цілісності навколишнього середовища. Замість того, щоб протиставляти економічне зростання захисту навколишнього середовища, прихильники сталого розвитку змінили умови дебатів, зосередившись на «... розвитку, який відповідає потребам сьогодення без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» (World Commission on Environment and Development, 1987). Сталий розвиток став стандартним компонентом риторики розвитку. В умовах загроз та перешкод, які створюють руйнівні наслідки російської агресії, проблема наукового обговорення публічного управління забезпеченням сталого розвитку набуває нових сенсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

З метою формування нової моделі публічного управління та адміністрування, забезпечення їх ефективності в контексті забезпечення сталого розвитку територій потребує додаткового аналізу напрацювання вчених з дослідження публічного управління та адміністрування. В Україні існує потужний науковий доробок з проблематики сталого розвитку, зокрема в роботах: (Бабаєв В., Новікова М., Чернов С. та ін., 2019), (Баштанник В., Рагімов Ф., 2017), (Лукашов С., Белявцева В., 2023), (Бурик З. М. 2017), О. Васильєвої (Васильєва О., Васильєва Н., Приліпко, С. 2020), (Гречко Т. К., Лісовський С. та ін., 2015), (Державна економічна політика регіонального розвитку, 2017, с.42-51), (Ігнат О., Маматова Т., 2022, с.109-116), (Пастух К., 2020, с.186-206), (Рагімов Ф., 2020), (Свірко С., Власюк Т. та ін., 2023) та інші.

Так, монографія «Практичні аспекти публічного управління в контексті сталого розвитку»

(В. М. Бабаєв, М. М. Новікова, С. І. Чернов та ін., 2019) присвячена розробці практичних рекомендацій щодо публічного управління та адміністрування в контексті сталого розвитку в умовах глобальних викликів на регіональному, міському рівнях і рівні суб'єктів господарювання на основі забезпечення ефективної взаємодії з органами державної влади та реформування системи місцевого самоврядування.

Навчальник посібник «Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку» (Гречко Т. К., Лісовський С. та ін., 2015) висвітлює поняття «сталий (збалансований) розвиток», генезис формування засад сталого (збалансованого) розвитку; проаналізовано системи індикаторів, що застосовуються для відображення різноманітних аспектів сталого (збалансованого) розвитку та відповідної політики; здійснено аналіз публічного управління у впровадженні політики сталого (збалансованого) розвитку, застосування механізмів горизонтальної та вертикальної координації органів влади; розглянуто моделі, методи та вимоги до прийняття управлінських рішень при формуванні та реалізації політики сталого (збалансованого) розвитку.

На думку З. Бурик, «поняття сталого розвитку (від англ. sustainable development) є доволі суперечливим, оскільки об'єднує два протилежні розуміння: сталість (стійкість) і включає: «sustain», що означає підтримувати та «able» – той, що має здатність) і розвиток (рух уперед) (поняття «development» однозначно вказує на розвиток, еволюцію, зростання, покращення, вдосконалення) (Бурик З. М. 2017).

Мета дослідження – аналіз теоретичних підходів до концепту «сталий розвиток».

Виклад основного матеріалу. Ідея, що «... нинішнє покоління не повинно ставити під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої матеріальні потреби та насолоджуватися здоровим навколишнім середовищем», охоплює більшість визначень сталого розвитку,

які ґрунтуються на рівності між поколіннями (Batie Sandra S., 1989). Прихильники сталого розвитку сходяться на думці, що використання ресурсів в даний час не повинно призводити до зниження рівня життя майбутніх поколінь. Незважаючи на це, існують два досить різних тлумачення того, як можна досягти сталого розвитку, і вони призводять до різних визначень сталого розвитку.

Перше визначення сталого розвитку можна звести до поняття обмеженого економічного зростання. Прихильники цієї позиції стверджують, що сталий розвиток – це «... прагнення до зростання з урахуванням екологічних обмежень» (Batie Sandra S., 1989). Такий підхід до розробки включає в себе два окремих етапи. По-перше, повинні бути встановлені договірні домовленості, засновані на екологічних критеріях. Тільки тоді можна досягти стандартної утилітарної мети максимізації економічної віддачі.

Визначення обмеженого економічного зростання мало чим відрізняється від стандартних неокласичних підходів до економічного розвитку. Він просто кваліфікує максимізацію корисності, додаючи екологічні міркування. Зростання, хоча і здійснюється повільніше і більш екологічно чутливо, все ще залишається головною метою. Це визначення домінує в офіційному дискурсі. Як зазначає Кортен (Korten D., 1992), навіть коли Комісія ООН з навколишнього середовища та розвитку (1987) детально описала екологічні наслідки нерегульованого зростання, вона, тим не менш, дійшла висновку, що сталий розвиток залежить від подальшого зростання: «Якщо значна частина країн, що розвиваються, хоче запобігти економічним, соціальним та екологічним катастрофам, необхідно, щоб глобальне економічне зростання було пошквалене» (Korten D., 1992). Цей висновок, на думку Кортена, суперечить власному аналізу Комісії «... що зростання і надмірне споживання є першопричинами проблеми» (Korten D., 1992). На його думку, подальше зростання, навіть якщо воно планується з урахуванням екологічних міркувань, ігнорує зростаючі докази того, що економічні вимоги, які ми пред'являємо до навколишнього середовища, зараз перевищують ті, які екосистема може витримати.

На думку інших науковців, які критикують зазначений підхід (Herman D., Cobb Jr., 1989; Lele S., 1991) стверджують, що ототожнення сталого розвитку зі сталим зростанням є суперечливим і вводить в оману. Зокрема, «...коли розвиток сприймається як синонім зростання споживання матеріалів, що часто буває навіть

сьогодні, сталий розвиток буде «підтримувати зростання споживання матеріалів» (імовірно, нескінченно). Але така ідея суперечить загальноприйнятому визнанню існування «граничних меж» корисних ресурсів. У кращому випадку можна стверджувати, що зростання споживання на душу населення певних основних благ необхідне в певних регіонах світу в короткостроковій перспективі. Використання поняття «сталий розвиток» як синоніму «стійкого зростання» – це оманливе використання цього терміну, або, в кращому випадку, короткострокове і локалізоване поняття, яке суперечить довгостроковій глобальній перспективі сталого розвитку» (Lele S., 1991).

Використання цього терміну в цьому контексті часто є механізмом, за допомогою якого уряди та міжнародні гуманітарні організації кооптують і заспокоюють опозицію зростанню. Критики підходу до сталого розвитку з обмеженим зростанням розглядають його як спосіб приховування екологічно руйнівних наслідків традиційних стратегій розвитку (Worster D., 1995).

Іншу інтерпретацію сталого розвитку можна назвати підходом до підтримки ресурсів. Ця позиція ґрунтується на критичних зауваженнях, розглянутих вище, і наголошує на збереженні наявних і майбутніх ресурсів, а не на постійному зростанні. Тут зусилля зосереджені на мінімізації нашого впливу на навколишнє середовище і використання природних ресурсів при одночасному задоволенні матеріальних потреб людей (Batie Sandra S., 1989). У цих рамках економічний розвиток не досягається шляхом визначення стійкого рівня зростання і досягнення традиційних цілей економічного розвитку. Натомість, охорона природних ресурсів є чіткою метою і ставиться в один ряд з економічними міркуваннями.

Підхід до збереження ресурсів вимагає фундаментального переосмислення наших відносин з навколишнім середовищем, моделей споживання та стандартів життя. Найбільш чітко (а дехто сказав би, що радикально) її сформулювали прихильники руху «глибинної екології». Головними серед змін, передбачених підходом до підтримання ресурсів, є: оцінка внутрішньої цінності природного середовища та всіх форм життя; задоволення життєво важливих потреб, а не бажань; антиспоживацтво та мінімізація особистої власності; а також використання простих і відповідних технологій, коли це можливо (Naess A., 1995).

З огляду на численні перешкоди сталого розвитку громад, сумнівно, що громади, які роблять

чистий внесок у глобальну стійкість, можуть бути створені в найближчій перспективі. Тим не менш, планувальники та архітектори докладають зусиль для розробки принципів проектування, які інтегрують соціальні, економічні та екологічні аспекти регіону в збалансоване та цілісне ціле. Новий урбанізм, як називається цей новий рух, зосереджується на будівництві районів і громад людського масштабу, що характеризуються змішаним землекористуванням, яке заохочує альтернативні види транспорту, такі як громадський транспорт, піші прогулянки та їзда на велосипеді. Інші елементи включають акцент на широкому розмаїтті типів житла для задоволення потреб різноманітного населення, збереження сільськогосподарських земель і відкритих просторів, а також будівництво громадських просторів як центральної риси життя громади. Перш за все, прихильники нового урбанізму стверджують, що: «Розуміння якостей природи в кожному місці, вираження їх у дизайні громад, інтеграція в наші міста та повага до її балансу мають вирішальне значення для того, щоб зробити людське місце стійким і духовно живильним».

Такий комплексний підхід до планування найбільш повно може бути реалізований при будівництві нових міст. В існуючих громадах усталені моделі землекористування та інфраструктура значною мірою обмежують сферу застосування до заповнення та перепланування. Отже, у більшості громад новий урбанізм поступово сприяє сталому розвитку. Але інкременталізм, ймовірно, буде відмінною рисою всіх зусиль з розвитку стійких спільнот; не існує широких заходів для досягнення сталого розвитку за короткий проміжок часу. Однак на практиці залишається відкритим питання про те, які дії сприятимуть сталому розвитку громади.

Перш за все, те, що відрізняє підхід до підтримки ресурсів від моделі обмеженого зростання, полягає в тому, що перший визначає розвиток. На наш погляд, саме цей підхід є прийнятним методологічним інструментом сталого розвитку України в умовах повоєнного відновлення.

На думку К. Пастух, «до сучасних основних проблем публічного управління та адміністрування в Україні в забезпеченні сталого розвитку територій слід віднести: недосконалість наявної нормативно-правової бази, організаційного забезпечення, несистемність у формуванні та реалізації прогнозно-програмних документів; недосконалість системи надання публічних послуг; несвоєчасне реагування органів публічної влади та управління на соціально-економічні й екологічні проблеми; недосконалість проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування» (Пастух К., 2020, с.186-206).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Хоча відмінності між зазначеними підходами не є ані тривіальними, ані повністю примиренними, можна розрізнити спільні теми. Деякі науковці припускають, що обидва визначення можна об'єднати в рамках альтернативного світогляду, що характеризується наступними компонентами: уявлення про те, що біосфера накладає обмеження на економічне зростання, виражена невіра в науку або техніку як основний засіб, за допомогою якого можна досягти поліпшення людського стану, крайня неприязнь до екологічних ризиків, підтримка перерозподільчої справедливості та егалітарної етики і політики, занепокоєння зростанням населення та віра в мудрість розвитку людського капіталу; виживання видів, захист навколишнього середовища та культур меншин є цілями, які не менш важливі, ніж економічне зростання (Lele S.,1991). Очевидно, що це ствердження найбільше нагадує підхід до сталого розвитку з обмеженим зростанням. Тим не менш, він достатньо інклюзивний, щоб охопити всі, крім найбільш екстремальних версій кожного визначення. Такий підхід забезпечує простір для компромісу, якого бракує більшості дебатів щодо значення сталого розвитку. Це важливо, якщо ми хочемо вийти за межі поляризаційних аргументів, які регулярно супроводжують дебати про економічний розвиток та захист навколишнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА:

1. World Commission on Environment and Development, 1987. 43.
2. Практичні аспекти публічного управління в контексті сталого розвитку : монографія / [В. М. Бабаєв, М. М. Новікова, С. І. Чернов та ін.]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 238 с.
3. Баштанник В., Рагімов Ф. Адміністративно-правові особливості функціонування механізму державного управління сталим розвитком регіонів *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Т. 2, № 6. С. 243–247.
4. Лукашов С., Беявцева В. Публічне управління в забезпеченні сталого розвитку територій: ефективність та результативність. *Наукові перспективи*. 2023. 7(37). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-194-205](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-194-205)

5. Бурик З. М. Державне регулювання сталого розвитку України: теорія та практика : монографія. Львів. Вид-во Простір-М. 2017. 384 с.
6. Васильєва О., Васильєва Н., Приліпко С. Публічне управління сталим розвитком територій. *Матеріали конференції*. 2020. <https://doi.org/10.36074/24.04.2020.v2.03>
7. Гречко Т. К., Лісовський С. А., Романюк С. А., Руденко Л. Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку : [навч. посіб.]. Херсон. Грін Д.С. 2015. 264 с.
8. Державна економічна політика регіонального розвитку : монографія / за заг. ред. М. А.Латиніна. Харків : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр» 2017. 42–51.
9. Ігнат О., Маматова Т. Співробітництво територіальних громад задля забезпечення стійкості та сталого розвитку. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 5 (49). С. 109–116. doi: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.5.18>
10. Пастух К. Публічне управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій: теоретико-організаційний аспект. *Науковий вісник: Державне управління*, 2020. 1(11). 186–206. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-186-206](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-186-206)
11. Рагімов Ф. Еволюція публічного управління в контексті сучасного процесу державотворення в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2020. № 2. DOI: <https://doi.org/10.33287/102021>
12. Свірко, С. В., Власюк, Т. О., Харченко, О. А., & Тростенюк, Т. М. Інституціональні засади державного управління сталим розвитком урбанізованих територій. *Економіка, управління та адміністрування*, 2023. 2(104), 168–179. [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-168-17](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-168-17)
13. Batie Sandra S. Sustainable Development: Challenges to the Profession of Agricultural Economics. *American Journal of Agricultural Economics*. 1989. December:1083-1101.
14. Korten David C. Sustainable Development. *World Policy Journal*. 1992. 9(1). 157–90.
15. Daly Herman E. and John B. Cobb Jr. For the Common Good. Boston, MA: Beacon Press. 1989. 120 p.
16. Lele Sharachchandra. Sustainable Development: A Critical Review. *World Development*. 1991. 19(6):607-21.
17. Worster Daniel. The Shaky Ground of Sustainability. Pp. 417-27 in George Sessions (ed.) Deep Ecology for the 21st Century. Boston, MA: Shambhala. 1995.
18. Naess Arne. Deep Ecology and Lifestyle. Pp. 259-64 in George Sessions (ed.) Deep Ecology for the 21st Century. Boston, MA: Shambhala. 1995.

REFERENCES:

1. World Commission on Environment and Development, 1987. 43.
2. Praktychni aspekty publichnoho upravlinnia v konteksti staloho rozvytku : monohrafiia (2019). [Practical aspects of public management in the context of sustainable development: monograph]. V. M. Babaiev, M. M. Novikova, S. I. Chernov ta in.; Kharkiv. nats. un-t misk. hosp-va im. O. M. Beketova. Kharkiv : Drukarnia Madryd. 238 s. [in Ukrainian].
3. Bashtannyk, V., & Rahimov, F. (2017). Administratyvno-pravovi osoblyvosti funktsionuvannia mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia stalym rozvytkom rehioniv [Administrative and legal features of the functioning of the mechanism of state management of sustainable development of regions]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Т. 2, № 6. С. 243–247 [in Ukrainian].
4. Lukashov, S., & Beliavtseva, V. (2023). Publichne upravlinnia v zabezpechenni staloho rozvytku terytorii: efektyvnist ta rezultatyvnist [Public management in ensuring sustainable development of territories: efficiency and effectiveness]. *Naukovi perspektyvy*. 7(37). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-194-205](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-194-205) [in Ukrainian].
5. Buryk, Z.M. (2017). Derzhavne rehuliuвання staloho rozvytku Ukrainy: teoriia ta praktyka : monohrafiia [State regulation of sustainable development of Ukraine: theory and practice: monograph]. Lviv. Vyd-vo Prostir-M. 384 s. [in Ukrainian].
6. Vasylieva, O., Vasylieva, N., & Prylipko, S. (2020). Publichne upravlinnia stalym rozvytkom terytorii [Public management of sustainable development of territories]. *Materialy konferentsii*. <https://doi.org/10.36074/24.04.2020.v2.03> [in Ukrainian].
7. Hrechko, T.K., Lisovskyi, S.A., Romaniuk, S.A., & Rudenko, L.H. (2015). Publichne upravlinnia v zabezpechenni staloho (zbalansovanoho) rozvytku : [navch. posib.] [Public management in ensuring sustainable (balanced) development: [scholarship. manual]]. Kherson. Hrin D.S. 264 s. [in Ukrainian].
8. Derzhavna ekonomichna polityka rehionalnoho rozvytku : monohrafiia [State economic policy of regional development: monograph]. (Latynina, M.A, Eds.). Kharkiv : Vyd-vo KharRINADU «Mahistr». 42–51 [in Ukrainian].

9. Ihnat, O., & Mamatova, T. (2022). Spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad zadlia zabezpechennia stiikosti ta staloho rozvytku [Cooperation of territorial communities to ensure stability and sustainable development]. *Knowledge, Education, Law, Management*. 5 (49). S. 109–116. <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.5.18/> [in Ukrainian].
10. Pastukh, K. (2020). Publichne upravlinnia ta administruvannia v zabezpechenni staloho rozvytku terytorii: teoretyko-orhanizatsiinyi aspekt [Public management and administration in ensuring sustainable development of territories: theoretical and organizational aspect]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, 1(11). 186–206. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-186-206](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-186-206) [in Ukrainian].
11. Rahimov, F. (2020). Evoliutsiia publichnoho upravlinnia v konteksti suchasnoho protsesu derzhavotvorenna v Ukraini [Evolution of public administration in the context of the modern state-building process in Ukraine]. *Publichne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*. 2. <https://doi.org/10.33287/102021> [in Ukrainian].
12. Svirko, S.V., Vlasiuk, T.O., Kharchenko, O.A., & Trosteniuk, T.M. (2023). Instytutsionalni zasady derzhavnoho upravlinnia stalym rozvytkom urbanizovanykh terytorii [Institutional principles of state management of sustainable development of urbanized territories]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, 2(104), 168–179. [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-168-17](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-168-17) [in Ukrainian].
13. Batie Sandra, S. (1989). Sustainable Development: Challenges to the Profession of Agricultural Economics. *American Journal of Agricultural Economics*. December:1083-1101 [in English].
14. Korten David, C. (1992). Sustainable Development. *World Policy Journal*. 9(1). 157–90.
15. Daly Herman, E., John, B., & Cobb, Jr. (1989). For the Common Good. Boston, MA: Beacon Press. 120 p.
16. Lele, Sharachchandra (1991). Sustainable Development: A Critical Review. *World Development*. 19(6). 607-21.
17. Worster, Daniel. (1995). The Shaky Ground of Sustainability. Pp. 417–27 in George Sessions (ed.) *Deep Ecology for the 21st Century*. Boston, MA: Shambhala.
18. Naess, Arne (1995). Deep Ecology and Lifestyle. Pp. 259–64 in George Sessions (Ed.) *Deep Ecology for the 21st Century*. Boston, MA: Shambhala.